

Kristus a duchovní svět

O hledání svatého Grálu

PRVNÍ PŘEDNÁŠKA

Lipsko, 28. prosince 1913

Pro mnohé duše žijící v naší přítomnosti, které jsou nakloněny přijmout to, co sděluje anthroposoficky orientovaná duchovní věda, je nutné odstranit z mysli rozličné existující rozpory. Duše může obrátit svou pozornost zvláště na jeden rozpor, který se projeví, můžeme-li se vážně rozpomenout na sváteční dobu pojící se k Vánocům a počátku roku. Právě tím, že vezmeme opravdu vážně takové vzpomínky vztahující se ke svátkům, ujasní se nám, že usilujeme-li o získávání poznatků, chceme též vnikat do průběhu duchovního vývoje lidstva, abychom pochopili správně vlastní duchovní vývoj. Stačí jen vyslovit jednu myšlenku a ihned - řekl bych - nás tato myšlenka upozorní jednak na svou jasnou stránku a jednak znepokojujícím způsobem na to, jaké rozpory a obtíže se musí nakupit před duší, chce-li tato duše správným způsobem přijmout naše anthroposofické poznání o člověku a světovém vývoji.

Mezi mnohými poznatky, jež hodláme získat našimi anthroposofickými úvahami, je zajisté též poznání Krista, jako poznání onoho nejzákladnějšího podnětu, jenž přišel na počátku našeho vývojového období, podnětu, který jsme nazvali impulsem Kristovým. Budeme si muset vícekrát položit otázku: Jak to přijde, že naše doba může dát naději, proniknout prohloubeným anthroposofickým poznáním lépe, intenzivněji do průběhu světového vývoje, aby byl pochopen Kristův podnět, než tomu bylo v době, ve které žili současníci Mystéria Golgoty? Mohli bychom se otázat: Nebylo právě pro současníky Mystéria Golgoty mnohem snazší proniknout do tajemství tohoto Mystéria, které je obzvláště spojeno s vývojem lidstva, než je to možné v naší době, tak vzdálené od Mystéria Golgoty? To by mohla být tíživá otázka pro duše přítomné doby, pro duše, které by chtěly pochopit Krista pomocí anthroposofie. Mohlo by to být právě jedním z oněch rozporů, které musí působit tísnivě právě tehdy, bereme-li zcela vážně hluboké zásady našeho anthroposofického poznávání. Rozřešení tohoto rozporu se dostaví jen tehdy, když si v duši zároveň do jisté míry přiblížíme celou duchovní situaci, v níž se lidstvo nacházelo v oné době, od které začínáme počítat náš letopočet.

Kdo se pokusí zprvu bez jakýchkoliv náboženských nebo podobných pocitů proniknout do duševního založení lidí na počátku našeho letopočtu, odhalí něco nanejvýše zvláštního. O takové proniknutí se můžeme pokusit zprvu následujícím způsobem: Můžeme se přidržet toho, co nemohou popřít ani duše oddané jen tomu, co je nejvíce zevní, tedy dávné tradici obsažené v dějinách; avšak je nutno pokusit se vniknout do oné části, která zahrnuje duchovní život v jeho čistotě. Potom můžeme doufat, že zachytíme něco z vlastních podnětů vývoje lidstva. Přidržíme se myšlenkového života oné doby na počátku našeho letopočtu. Pokusíme se vniknout čistě historicky do toho, co lidé žijící asi dvě stě let před Mystériem Golgoty a asi jeden a půl století po Mystériu

Golgoty, vyvinuli v prohloubení svého myšlení k tomu, aby vnikli do světových tajemství, do záhad světa.

A tu ovšem shledáme, že ve staletích před Mystériem Golgoty a po něm nastala nesmírně významná změna v duševním rozpoložení lidstva, jež se dotýká myšlenkového života. Poznáváme, že na velkou část tehdejšího, v úvahu připadajícího kulturního světa, přešlo to, co již po několik století lidstvu přinášela řecká filosofie a jiná prohloubení myšlení.

Pozorujeme-li, k čemu dospělo lidstvo čistě samo ze sebe, aniž by si činilo nárok na nějaký tehdy zvnějšku přicházející podnět, pozorujeme-li, k čemu dospěli ti, kteří byli nazýváni stoickým výrazem „mudrci“, kam dospěli mnohé osobnosti dějin římských, tu si musíme říci: pokud jde o vydobytí myšlenek, získávání idejí, nepřinesl nám život západních zemí od oné doby, tedy od doby předělu věků na počátku našeho letopočtu příliš mnoho. Tento západní život nám přinesl nemírně mnoho pokud jde o pronikání do skutečností přírody, přinesl nám ohromné změny v myšlení o zevním světě. Avšak myšlenky, ideje samotné, jimiž toto vše získal, jimiž se člověk pokoušel proniknout do zevních prostorových tajemství bytí, tylo myšlenky a ideje byly vlastně od oné doby málo rozvíjeny; žily - až k myšlence, na kterou je současná doba tak hrdá, iž k myšlence o vývoji, žily všechny v duších tehdejší doby. Co lze nazvat myšlenkovým pojetím světa, života v idejích, dosáhlo jisté výše, vrcholu a uchvátilo nejen jednotlivé duchy, jako listý čas předtím žáky Sokratovy, nýbrž stalo se určitým způsobem obecně srozumitelným, rozšířilo se po jižní Evropě a jiných oblastech světa. Člověk žasne nad prohloubením myšlení. A pozorujeme-li nezaujatě dějiny filosofie, tu musíme mít zvláště na zřeteli právě toto vítězství myšlenky v oné době.

Když nyní máme na mysli - na jedné straně ono vítězství myšlenky, toto nekonečně významné vypracování světa idejí - a na druhé straně (v tom smyslu, jak se dnes pokoušíme do všeho proniknout) ona tajemství, jež se seskupila kolem události Golgoty, tu zjistíme něco jiného. Tu zjistíme, jak se nesmírně mnoho zápasilo myšlenkově o pochopení tohoto Mystéria, když se o něm v tehdejší době rozšířila zvěst. Vidíme, jak se namáhaly filosofie tehdejší doby, obzvláště tak velice prohloubená filosofie gnostická, obrátit veškeré dosud získané ideje k tomuto cíli. Je velmi významné nechat na sebe zapůsobit toto úsilí lidského myšlení, tento zápas s Mystériem Golgoty. Neboť to, co se ukazuje je, že toto úsilí je v základě vzato pomíjivé, že toto nesmírné prohloubení myšlenek, jehož dosáhl vývoj lidstva je sice zde, namáhá všechny síly, aby pochopilo Mystérium Golgoty, že však veškeré toto úsilí je nedostačující; Mystérium Golgoty se jakoby z veliké dálky, skryto za duchovní světy, blíží lidskému chápání, ale nechce se mu odhalit.

Nyní bych rád hned na začátku upozornil na to, moji milí přátelé, že, hovořím-li o Mystériu Golgoty, nechci v těchto přednáškách přimísit do tohoto výrazu nic, co by obsahovalo z nějakých náboženských tradic a přesvědčení, nýbrž mají být vylíčeny čistě objektivní světové skutečnosti, které jsou základem lidského vývoje, jak se projevují fyzickému i duchovnímu pozorování. Rád bych se věnoval takovému pozorování, které jaksi nepřihlíží k ničemu z toho, co jsme již získali na poli poznání Mystéria Golgoty a co je obsaženo v jednotlivých náboženských vyznáních, rád bych zaměřil pohled na to, co se odehrálo ve vývoji lidstva.

Budu muset nyní říci mnohé za předpokladu, že to bude moci být vyjádřeno zřetelněji a přesvědčivěji teprve v následujících dnech.

To první, co je nám nápadné, když si takto postavíme vedle sebe tajemství Mystéria Golgoty a nesmírný, prohloubený postoj myšlení v tehdejší době, je, že získáváme dojem, který jsem vyjádřil takto: daleko, daleko za tím, čeho může dosáhnout vývoj myšlení, stojí podstata tohoto Mystéria. A čím přesněji vnikáme do toho, co se nám odhaluje tím, že jsme tyto dvě věci postavili vedle sebe, tím více si musíme přiznat: na jedné straně můžeme svoji duši zcela ponořit do světa myšlenek charakterizujícího počátek našeho letopočtu; můžeme se pokusit oživit si v duši, jaké bylo tehdy duševní pojetí, co lidé mysleli v Říši římské, Řecku; můžeme vyvolat ve své duši tyto ideje, toto myšlení lidí z oné doby a pak pocítíme: Ano, je to doba, kdy se myšlenka dočkala takového prohloubení, jako nikdy předtím. Něco se odehrává s myšlenkou, přistupuje k lidské duši tak, jako k ní nepřístupovala nikdy předtím. Když však potom s duševním zaměřením, jež můžeme nazvat jasnovidným, chceme v sobě oživit vše to, co jsme postavili před svoji duši a co se týkalo tohoto prohloubení myšlení a oživení myšlenkového světa tehdejší doby, když tedy to vše chováme ve své duši, ale nyní chceme nechat působit ve své duši to, co nám může dát jasnovidné duševní pojetí, tu se náhle vynoří něco, co nás překvapí a my potom pocítujeme: daleko, daleko v duchovních světech se děje vlastně to, co způsobuje toto prohloubení myšlení.

Upozorňovali jsme již na to, že za naším světem jsou světy jiné. Budiž použito obvyklých výrazů: svět astrální, svět devachanický, vyšší svět devachanický. Nejdříve si vzpomeňme na to, že tyto tři světy leží za naším světem. Když nyní v sobě necháme opravdu ožít jasnovidné duševní vědomí, máme dojem: i kdybychom vstoupili do nejbližšího, astrálního světa, nevysvětlilo by se nám, co vlastně bylo původem toho, co se projevilo v tehdejší době v myšlenkovém životě. Ani když bychom nahlédli do nižšího devachanického světa, nevysvětlilo by se nám, co se zde vlastně stalo. Teprve když by se duše mohla přenést do vyššího devachanického světa - tak praví jasnovidné vědomí - mohla by v něm prožít, co prozařuje oběma ostatními jinými světy, co proniká až do našeho světa fyzického a co je v našem fyzickém světě poznatelné v radikálním přetváření světa lidských myšlenek v průběhu staletí.

Můžeme se zprvu jen přenést na fyzickou úroveň a její pozorování: Noříme-li se do ideového světa tehdejší doby, nemusíme mít zatím na zřeteli nic z toho, co je sdělováno o Mystériu Golgoty, můžeme to zprvu nechat úplně stranou a otázat se pouze: nehledě na to, co se událo v Palestině, co praví dějiny, zevní historie? Nuže, ukazuje nám, že v Řecku a v Římě nastalo nesmírné prohloubení myšlení. Vyčleňme si nyní, jako nějaký ostrov v našem duševním prožívání, tento řecký a římský myšlenkový svět, představme si jej oddělený od všeho toho, co se událo mimo něj, pomysleme si, že by do tohoto ostrova nevnikla žádná zvěst o Mystériu Golgoty. Zaměříme-li pak svoje duševní pozorování na tento svět, neshledáme tam zajisté nic z toho, co můžeme dnes vyvádět o Mystériu Golgoty, nalezneme tam však ono nesmírné prohloubení myšlenkového života, které nám říká: zde se událo v průběhu vývoje lidstva něco, co uchvátilo nejvnitřnější podstatu duše na fyzické úrovni. Nechť smýšlíme zprvu jakkoliv - taková myšlenka jako tehdy tu nebyla nikdy předtím, u žádného národa a v žádné době! Nechť je někdo sebe nevěřící nebo nechce vědět nic o Mystériu Golgoty, jedno musí uznat: v ostrovním světě, který jsme si nyní ohraničili, žije takové prohloubení myšlení, jaké tu nikdy předtím nebylo.

Nyní však, když se přeneseme do tohoto myšlenkového světa a v pozadí máme jasnovidné duševní zaměřením, tu pocítujeme, že jsme se správným způsobem vpravili do zvláštního charakteru myšlenky. Nyní si řekneme: ano, tak jak se tato myšlenka rozvinula jako idea u Platona nebo u jiných, jak přešla do světa, který se pokoušíme si ohraničit, tak je tato myšlenka něčím, co duši činí svobodnou, co ji uchopuje a tak říkajíc přivádí k vyššímu nazírání na sebe samu, takže může říci: čeho se můžeš chopit v zevním světě i v duchovním světě, činí tě ostatně také odvislou od těchto světů; v myšlenkách zachycuješ něco, co v tobě žije, co můžeš zcela proniknout. Můžeš se vzdálit od zevního fyzického

světa, můžeš se stát nevěřícím vůči duchovnímu světu, nechít vědět nic o jasnovidném působení, nedopustit, aby cokoli vniklo do tebe z dojmů fyzických: S myšlenkou můžeš žít v sobě; ve své myšlence se takřka zmocňuješ své vlastní bytosti.

To můžeme uznat. Potom však - a nemůže tomu ani jinak být, ponoří-li se člověk jasnovidným způsobem do tohoto, řekl bych, myšlenkového moře - vystupuje pocit osamocení myšlenek, pocit, že myšlenka je právě jen myšlenkou, pocit, že myšlenka zprvu žije jen v duši a člověk v sobě samém nemůže nalézt sílu pozvednout se do světa, v němž, v jeho prazákladu, můžeme nalézt také to, čím ostatně jsme.

Právě v okamžiku, kdy pociťujeme tu velikou vznešenost myšlení, pociťujeme také takříkajíc jeho nehmataelnou podstatu. Můžeme pak také vycítit, jak v okolním světě, který člověk poznal před jasnovidným pohledem, není nic, co by v podstatě mohlo myšlenku nést.

A člověk se táže: proč tu tedy vůbec má být, tato myšlenka? Vždyť může vlastně fyzický svět jen zfalšovat. Lidé, kteří chtějí být pravými materialisty, kteří nemohou myšlence přiznat jakoukoli jí pravlastní podstatu, ti by měli vlastně raději myšlení zakázat. Neboť je-li hmotný svět ten jediný pravý, pak ho může myšlenka jen falšovat. Jenže materialisté jsou nedůslední, nedostavuje se jim jediná možná poznávací teorie materialismu, monismu: myšlení se zdržet, více nemyslet.

Avšak tomu, kdo se jasnovidně pohrouží do myšlenkového života, tomu vyvstává před duší, můžeme říci, velká tíživost tělo osamocení myšlenky, to, že stojí s myšlenkou zcela sám. A potom je pro něj jediné jen to. To ale existuje, přibližuje se k němu, i když to přistupuje jako něco, co se nachází ve velkých duchovních dálavách: je odděleno, je za dvěma světy a až ve třetím světě je vlastní původ toho - tak si řekne jasnovidně vyspělá duše -, co spočívá v životě myšlenek.

To může v naší době učinit na duše nadané jasnovidným prožitkem ten nejmocnější dojem, přemístit se osamocně svým myšlením do doby, kdy myšlenka zažívala své prohlubování; odhlédnuto od všeho, co je kolem, tedy také od Mystéria Golgoty a přiblížit se jen k tomu, co vzniklo v řecko-římském světě, k tomu, z jehož myšlenkového obsahu žijeme ještě nyní.

A pak by měl člověk pohlédnout k jiným světům a teprve kdyby vystoupil nad svět devachanický, pociťoval by, jak vychází ve vyšším duchovním světě hvězda, z níž vyzařuje síla, jež se uplatňuje také v tomto myšlenkovém světě doby řecko-římské. Pak se člověk pociťuje zde na Zemi zprvu jako vytržen ze světa přítomnosti, cítí se přenesen do světa řecko-římského s jeho šířením se do ostatních oblastí tehdejší doby, třebaš v době před Mystériem Golgoty. Avšak jakmile člověk nechá na sebe působit dojmy duchovního světa, ukazuje se mu ještě nad devachanem ležící hvězda - symbolicky říkám hvězda -, duchovní bytost, o níž si člověk řekne: ano, také to, co nyní zde prožíváš v osamělosti myšlenky a v možnosti, že myšlenka dosáhla takového prohloubení jako v době počátku našeho letopočtu, je důsledkem paprsků vycházejících z této hvězdy ve vyšším duchovním světě. A pak se dostaví pocit, který zprvu nic neví o tom, co je dějinnou tradicí Mystéria Golgoty, nýbrž pocit, který by se dal vyjádřit takto: stojíš zde se světem idejí řecko-římských, s tím, čím Plato a jiní přispěli k všeobecné vzdělanosti lidstva, co přenesli do duší - s tím stojíš zde a cítíš se v tom živě.

A potom čekáš... Nečekáš opravdu marně; neboť potom se vynoří hluboko, hluboko v pozadí duchovního života hvězda, která vysílá své silové paprsky a o které smíš říci: působnost těchto silových paprsků je to, co jsi právě prožil.

Tuto zkušenost je možno učinit. Když člověk takovou zkušenost prodělá, tu se ještě nepřidrží žádné tradice, nýbrž pouze objektivně vyhledal podstatu toho, co se událo v řecko-římském světě. Ale člověk učinil také tu zkušenost, že je oddělen třemi světy od pochopení vlastních základů tehdejšího světa. A pak se snad odhodlá pohlédnout na ony duchy, kteří se v tehdejší době pokoušeli svým způsobem pochopit tento převrat. Již zevní věda přítomné doby přichází poněkud k tomu, že v této době přechodu, od níž začínáme počítat svůj letopočet, žili také nábožensko-filosofičtí geniové. Nejlépe se

shledáme s těmito nábožensko-hlosohckými génii, když pohlédneme na to, co dosáhlo plnosti života v gnosi. Tato gnose je známa v nejrozmanitějších podobách. Na venek je známa neobyčejně málo, ale přeci můžeme již ze zevních dokumentů získat dojem o nekonečné hloubce této gnose. Budeme o ní hovořit jen do té míry, pokud je důležitá pro naše pozorování lidstva.

Tu můžeme především říci: gnostikové měli cit pro to, o čem se nyní mluvilo, totiž, že musíme v nesmírně daleko ležících světech hledat základy toho, co se odehrálo v tehdejší době v zevním světě. A toto vědomí se přeneslo na jiné lidi a vidíme to ještě prosvítat, jen chceme-li a nejsme-li povrchní, v tom, co můžeme nazvat teologií Pavlovou, ale také ještě v mnohých jiných projevech.

Kdo se dnes ponoří do gnose tehdejší doby, narazí při jejím chápání na velké obtíže. Naše duše jsou přece uchváceny a také nakaženy tím, co v nich způsobil materialistický vývoj posledních století. Sledujeme-li zpětně vývoj světa, myslíme příliš mnoho na Kant-Laplaceovu světovou mlhovinu, tedy na něco zcela hmotného. A dokonce ti, kteří hledají duchovnější světový názor, myslí, když pohlížejí zpět do nejstarších období, na tuto světovou mlhovinu nebo na něco podobného a cítí se přitom dobře, tito dnešní lidé. Dokonce i ti nejduchovnější, když je jim takřka odňata starost objevovat to duchovní i v pradáv ných dobách kosmického světového vývoje. Duše přítomnosti cítí ulehčení, mohou-li si při bádání o prazákladech světa říci: Tehdy tu byla ta či ona vnější hmotná podoba látky a z ní se vyvinulo vše duchovní při všem fyzickém. A tak se shledáme s mnohými dušemi, které se přímo utěšují tím, když mohou na počátek kosmu umístit bádání materialistické, když mohou na počátek našeho kosmu klást abstraktní pojmy o jakýchkoli plynných útvech.

Proto je lidem dnes tak zatěžko dostat se do gnostických myšlenek. Neboť gnose klade opravdu vše, co nějak neupomíná na to hmotné, nejprve na počátek svého pozorování světa. Snad se dokonce člověk, který je vtažen do současného vzdělání neubrání tichému úsměvu, když se od něho ve smyslu gnose očekává, aby myslel, že svět v němž žije a který on se svým darwinismem tak nádherně vysvětluje, že tento svět nemá nic společného s tím, co představuje ve skutečnosti prazáklady našejio světa. Dnešní člověk, který je vtažen do současného vzdělání, se opravdu neubrání tichému úsměvu, je-li mu předkládáno, aby si myslel, že prazáklady světa by měly být u oněch světových bytostí, pro které zprvu vůbec nedostačují pojmy, pro které nepostačuje nic z toho, čeho my dnes používáme k pochopení světa: V Božském Praotci spočívá to, co můžeme nazvat prazákladem světa. A právě z něho vycházejíc, jemu po boku je teprve to, k čemu může duše proniknout, když stranou všech materialistických představ jen trochu hledá to, co je v ní nejhlubší: mlčení, nekonečné mlčení, v němž není ještě ani čas ani prostor, v němž je jen mlčenlivost. K této dvojici Praotce světa a Mlčení, která je před prostorem a časem, vzhlížel gnostik a nechal pak jakoby ze spojení Praotce s Mlčením vzejít jiné světy - můžeme právě tak dobře říci světy nebo bytosti. A z těchto opět jiné a opět jiné a zase jiné a tak dále třiceti stupni. A teprve na třicátém stupni stojí to, co vnímáme svými dnešními smysly a co je tak nádherně podle těchto našich dnešních smyslů vysvětleno darwinismem.

Stojí to teprve na třicátém stupni, vlastně na jednatřicátém; neboť třicet takových bytostí, které můžeme právě tak dobře nazvat světy jako bytosti, předcházejí tento svět. Eón je výraz, který byl obecně přijat pro těchto třicet bytostí nebo světů, předcházejících našemu světu.

Co je míněno tímto světem eónů, o tom si člověk učiní představu teprve tehdy, když si řekne jasně a zřetelně: k tomuto jednatřicátému světu nepatří jen to, co vnímají smysly, co nazýváš kolem sebe svým světem, nýbrž také to, co ty jako fyzický člověk přinášíš svými myšlenkami jako vysvětlení světa, to také patří k tomuto jedenatřicátému stupni. Je zajisté ještě lehké sblížit se s nějakým spirituálním světovým názorem, řek- neme-li: nu ano, zajisté, zevní svět je májá, ale svým myšlením vnikáme do světa duchovního -, a máme-li pak naději, že toto myšlení může skutečně proniknout do duchovního světa.

Tomu však tak podle názoru gnostiků nebylo. Toto myšlení patří podle názoru gnostiků k eónu jednatřicátému, ke světu fyzickému. Takže především nejen smyslově postřehující, nýbrž i myslící člověk byl přenesen z těchto třiceti eónů, ke kterým je možno vzhlížet stupeň po stupni skrze duchovní vývoj, a které se ukazují ve stále větší a větší dokonalosti. Stačí se jen vžít do úsměvu monisty stojícího na výši své doby, úsměvu, který je mu vnucován, když se mu předkládá, aby věřil: třicet světů předcházelo, v nichž spočívá něco zcela jiného, než si ty sám můžeš myslet. To však byl názor gnostiků. A oni si potom položili otázku: jak je to tedy vlastně v tomto světě?

Nebudeme přihlížet chvíli k tomu, co jsme sami o tomto světě řekli ve smyslu počátku dvacátého století. To, co nyní řeknu nemá být snad vylíčeno jako svět idejí, který by nás měl přesvědčit - samozřejmě v anthroposofii dvacátého století bude gnose překonána -, ale my se nyní chceme do této gnose vžít. Proč je tedy svět, který nás obklopuje, svět rovněž s tím, co o něm člověk může soudit, proč je odloučen od třiceti eónů? - Tu je třeba pohlédnout, řekl si gnostik na nejnižší, avšak ještě čistě duchovní eón. Co zde existuje? Je zde božská Soňa, božská bytost. Ta, která má původ své duchovní podstaty v dvacetidevíti stupních, vzhlížela v nitru duchovního světa k nejvyššímu eónu, - k této řadě duchovních bytostí nebo světů. Avšak jednoho dne, jednoho světového dne, si uvědomila, že musí od sebe něco oddělit, chce-li si udržet jasný výhled do duchovního světa eónů. A oddělila od sebe to, co v ní existovalo jako žádostivost. A to, co od té doby již není v ní, v této božské Sofii, v této božské bytosti, to nyní bloudí kolem v prostorovém světě, to proniká veškerým vývojem prostorového světa. Nežije to pouze ve smyslovém vnímání, nýbrž to žije také v lidském myšlení, žije tu s touhou po duchovním světě, avšak žije jako vrženo do lidských duší. Takřka jako druhá strana, věrný obraz, avšak jako na povrch vržený věrný obraz božské Sofie, žije žádostivost, která je do všeho vhozena, která proniká svět: Achamod. Pohlížíš-li do svého světa, aniž by ses povznesl do světa duchovního, pak pohlížíš do světa Achamod, světa naplněného žádostivostí. Poněvadž je to svět naplněný žádostivostí, nemůže se v něm zprvu projevit to, co se naskýtá jako výhled do světa eónů. Gnose si představovala, že to, co nazývala Synem Boha Otce, jakož i to, co nazývala ryzím, Svátým Duchem, spočívá daleko, daleko v minulosti ve světě eónů, zplozeno z čisté duchovnosti eónů. Takže v nich máme jaksi jinou generační řadu, jinou vývojovou řadu, nežli byla ta, která pak vedla k božské Sobi. Jako se ve světě fyzickém v proudu rozplozování vyčleňují generace, tak se vyčlenil v postupu eónů, ovšem na vysokém stupni duchovního světa, jiný proud, proud ducha Synova, pocházejícího z Otce a proud Ducha Svatého. Takže máme plynule ve světě eónů to, co na jedné straně vedlo k božské Sofii a na druhé straně k duchu Syna a Ducha Svatého. Vystupuje- me-li vzhůru skrze eóny, dojdeme k jednomu eónu, z něhož pochází na jedné straně posloupnost eónů, která pak vedla k božské Sobi, a na druhé straně posloupnost eónů, z níž pochází Bůh Syn a Duch Svatý. Pak přicházíme směrem vzhůru k Bohu Otci a k božskému Mlčení. Nyní se však tím, že lidská duše byla s Achamod přenesena do hmotného světa, žije v ní ve smyslu gnose touha po duchovním světě, žije v ní především touha po božské Sofii, po božské moudrosti, od níž je však oddělena tím, že je naplněna Achamod. Tento pocit oddělení od božského světa eónů, tento pocit duše, že již nespočívá v božském duchovnu, to bylo podle nazírání gnostiků vnímáno jako hmotný svět. A při vědomí toho, že lidská duše pochází z božsky duchovního světa, avšak je spojena s Achamod, objevuje se gnostikům to, co bychom mohli nazvat, opírajíce se o řečtinu, světovým stavitelem, Demiurgem. Tento Demiurgos, tento světový stavitel, je vlastní stvořitel a udržovatel toho, co prochází Achamod a hmotou. Do jeho světa jsou zataženy lidské duše. Lidské duše jsou do něj zataženy především se svojí touhou po božské Sofii, a ve světě eónů zjevuje se čistě božsky duchovně, jako v dále, Boží Syn a Duch Svatý, ale jen tomu - ve smyslu gnose - kdo se povznese nad všechno to, v čem je vtělena Achamod, v prostoru bloudící žádostivost.

Proč je přesto v duších, které byly přeneseny do světa Achamod touha? Proč pociťují po odloučení se od božsky-duchovního světa touhu po tomto božsky-duchovním světě? 1

tuto otázku si kladli gnostikové a řekli: Achamod byla vyvržena z božské moudrosti, z božské Sofie; ale nežli se stala tímto zcela hmotným světem, v němž dnes člověk žije, byla nakrátko ozářena světlem božího Syna, které se zase opět vytratilo. To je důležitý pojem gnostiků, že Achamod, jak žije v lidských duších, uzřela v pradávne minulosti božské světlo, které jí zase zcela uniklo. Avšak nyní žije vzpomínka v lidské duši, i když může být lidská duše sebe více zapletena do hmotného světa. Žijí ve světě Achamod - tak by byla mohla říci taková duše - ve hmotném světě. Jsem obklopena schránou převzatou z tohoto hmotného světa. Avšak ponořím-li se sama do sebe, vzejde mi vzpomínka. To, co mne poutá k hmotnému světu, touží po božské Sofii, po božské moudrosti, poněvadž podstata Achamod žijící ve mně, byla kdysi přezářena božím Synem, který žije ve světě eónů. - Ujasněme si toto rozpoložení duše, která byla duší žáka gnostiků. Takové duše žily; nejsou jen domněnkou, ony žily. A moudře na věci hledící historici, dojdou již na podkladě zevních dokumentů k tomu, že mnohé takové duše žily v oné době, o níž právě hovoříme.

Je užitečné si zároveň ujasnit, proč lidé v přítomné době mají tolik proti tomu, co jsem právě řekl. Co by řekl dnešní opravdu chytrý člověk o gnosi? Vždyť jsme to museli slyšet, že již teologie Pavlova je pojímána jako rabínské mudrování, jako něco, co je příliš úskočné, než aby se tím zabýval chytrý monista, jenž tak pyšně pohlíží na svět a vysvětluje ho jednoduchými pojmy o vývoji nebo ještě jednoduššími pojmy o energii a který si řekne: nyní jsme konečně dospěli v muže, získali jsme pojmy, které nám vybudovaly názor pokládající za podstatu světa energii a pohlížíme zpět na tyto děti, tyto ubohé, milé děti, které před staletími z dětinskosti vybudovaly svoji gnosi a' nastavely rozličné duchy, třicet eónů: tak to činí „hrající si dětská duše“ lidstva. Takové hraní má dnes, v monismu přítomnosti vyvinutá duše, dávno za sebou. Na toto gnostické, opravdu roztomilé dětinství je pohlíženo se shovívavostí!

Takové je právě dnes smýšlení a toto smýšlení nebude snadné je poučit. Je mu zajisté možno říci: kdyby dnes stál před tebou gnostik se svojí, z gnose zrozenou duší, také by si dovolil říci ti své mínění a promluvil by asi takto: chápu zcela dobře, že jsi se svými myšlenkami o vývoji a o energii dospěl k takové hrdosti a pýše, avšak to pramení z toho, že tvůj myšlenkový život vskutku zhrubl, stal se jednoduchým, a ty se spokojuješ s nejabstraktnějšími myšlenkami z tvé mlhovosti. Vyslovuješ slova vývoj a energie a domníváš se, že tím něco získáváš. Nemůžeš nyní pohlížet do onoho jasného duchovního života, který vystupuje k tomu, co se vyzdvihuje ve třiceti stupních nad to, co uznáváš ty. Pro nás však, moji milí přátelé, se tím stává protiklad, který jsem vám uvedl na začátku dnešní úvahy ještě ostřejší. Na jedné straně vidíme naši dobu s jejími docela hrubými, jednoduchými pojmy a na druhé straně vidíme gnosi. A právě jsme si vysvětlili, jak nesmírně složitých pojmu tato gnose používá - třicet eónů aby se v průběhu jejího vývoje našel boží Syn a Duch Svatý a v duši se našla touha po božské Sofii a božím Synu a Duchu Svatém.

Pak se otažme: Což nevzešlo z toho, co se tehdy událo v řecko-římském světě jako prohloubení myšlení, to, co my dnes máme a s čím jsme došli tak daleko ve svých myšlenkách o vývoji a o energii? A nepohlížíme dnes na tuto gnosi s jejími složitými pojmy, jež jsou nám dnes tak nesympatické, jako na něco vskutku zcela cizího? Nejsou to nesmírné protiklady? Ano, to jsou. Rozpor doléhající tak tíživě na naši duši, se ještě zvětší, když si uvědomíme, co jsme řekli o duši jasnovidné poznávající, totiž, že se může vžít do myšlenkového světa Řeků a Římanů a vidí pak svět s hvězdou, o níž jsme hovořili. A všude, jakoby roztroušeno v tomto prohloubení řeckého myšlení, nacházíme to, co líčí gnose. Avšak když se jí snažíme pochopit prostřednictvím toho, co nám dnes má dát anthroposofie, vlastně bezradně, pochopit, co má znamenat ta hvězda, od níž jsme odděleni třemi světy, a tážeme-li se gnostiků, zda pochopili, co se tehdy událo v dějinném vývoji lidstva - pak si ani my na půdě anthroposofie nemůžeme nechat od gnostiků dát odpověď, neboť by nás nikdy neuspokojila; nepřinesla by nám světlo do toho, co se dnes odhaluje jasnovidné duši.

Nechtěl bych vám dnes touto úvahou podat nějaké vysvětlení. Čím více cítíte, že to, o čem jsem mluvil, není vysvětlení, tím více poznáváte, že jsem vám vlastně uvedl samé protiklady a že jsem vám vyjevil jen jednu okultní zkušenost, totiž postřehnutí hvězdy. A tím více jste mi dnes porozuměli. Byl bych rád, kdybyste pocítili a ujasnili si, že se na počátku našeho letopočtu projevilo něco, co bylo našemu chápání nesmírně vzdálené a přece jím bylo ovlivněno. Byl bych rád, kdybyste pocítili, že období počátku našeho letopočtu je velkou záhadou. Přál bych si, abyste vycítili, že ve vývoji lidstva se něco událo, co se v řecko-římském světě projevuje zprvu jako prohloubení myšlenky nebo jako objev myšlenky a že sám prapůvod toho je nanejvýše záhadný. Ve skrytých světech můžete hledat to, co se projevuje v májád fyzicko-smyslového světa jako prohloubení řecko-římské myšlenky. Touto dnešní úvahou jsem nechtěl dát nějakou ideu, nějaké samotné vysvětlení toho, co zde máme před sebou, nýbrž chtěl jsem vám předvést záhadu, o níž budeme zítra večer opět hovořit.